

УДК: 351:61(612:577)

[https://doi.org/10.32689/2617-2224-2020-3\(23\)-109-123](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2020-3(23)-109-123)

Драгомирецька Наталія Михайлівна,
доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри гуманітарних та соціально-політичних наук, Одеський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, 65009, м. Одеса, вул. Генуезька, 22, тел.: (048) 705-97-88, e-mail: nataliaodessa@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0001-5713-6724>

Драгомирецькая Наталья Михайловна,
доктор наук государственного управления, профессор, профессор кафедры гуманитарных и социально-политических наук, Одесский региональный институт государственного управления Национальной академии государственного управления при Президенте Украины, 65009, г. Одесса, ул. Генуезская, 22, тел.: +38-048-705-97-88, e-mail: nataliaodessa@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0001-5713-6724>

Dragomyretska Natalia Mykhailivna,
Doctor of Science in Public Administration, Professor, Professor of the Department of Humanities and Social and Political Sciences Odessa Regional Institute of Public Administration National Academy of Public Administration under the President of Ukraine, 65009, Odesa, Genoese Str., 22, tel.: +38-048-705-97-88, e-mail: nataliaodessa@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0001-5713-6724>

Дургарян Марина Матевосівна,

магістр публічного управління та адміністрування, завідувача клінічної лабораторії комунального некомерційного підприємства “Одеська обласна станція переливання крові” Одеської обласної Ради, 65039, м. Одеса, пров. Бісквітний, 2/3, тел.: (048) 776-19-69, e-mail: durgaranmarina4@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-4340-7348>

Дургарян Марина Матевосовна,

магістр публічного управління и администрирования, заведующая клинической лабораторией коммунального некоммерческого предприятия “Одесская областная стан-

ція переливання крові” Одеського обласного совета, 65039, з. Одесса, пер. Бискуитний, 2/3, тел.: +38-048-776-19-69, e-mail: durgaranmarina4@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-4340-7348>

Durharian Maryna Matevosivna,

Master of Public Administration, Head of the clinical laboratory of the municipal non-profit enterprise “Odessa Regional Blood Transfusion Station” of the Odessa Regional Council, Biskvitnyi Side Str., 2/3, Odesa, 65039, tel.: +38-048-776-19-69, e-mail: durgaranmarina4@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-4340-7348>

ПРАКТИКА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ДОНОРСТВОМ КРОВІ В ЗАРУБІЖНИХ ДЕРЖАВАХ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Анотація. Висвітлено результати дослідження щодо доцільності запровадження в Україні практики публічного управління донорством крові зарубіжних держав. Виокремлено чотири площини розуміння ролі і місця публічного управління в донорстві крові: академічна, управлінська, експертна, фахова (на рівні практики роботи служб крові). Акцентовано увагу на управлінській складовій. В українській науці публічного управління ця проблематика не досліджується і не виокремлюється як важлива сфера науки. В практиці публічного управління донорством крові в Україні домінує організаційно-правовий аспект, а форми і методи роботи щодо залучення донорів та створення банків крові є обмеженими і застарілими. Наведено конкретний досвід зарубіжних держав у публічному управлінні донорством крові, а також розглядається питання про суб'єктів публічного управління та політику держав щодо донорства крові, про форми і методи залучення до добровільного і свідомого донорства крові. Для України запропоновано досвід кількох держав, який не потребує великих фінансових вкладень і може ґрунтуватись на традиціях публічного управління України та відношенні населення до донорства, зокрема: відповідальність суспільства; використання сучасних інформаційно-комунікаційних засобів; залучення громадських організацій; проведення інформаційно-пропагандистських кампаній; формування громадської думки; створення мобільних центрів; формування та розвиток системи стимулювання і вдячності від органів публічної влади; систематизація правових норм щодо донорства крові та кола донорів, а також розширення можливостей громадських організацій у сфері донорства крові; розвиток та підвищення активності асоціацій, клубів та ін. донорів. Роль публічного управління вбачається у створенні всіх умов для розвитку державно-приватного та державного-громадянського партнерства у сфері донорства крові. Зазначається доцільність зміни змісту державної політики у сфері донорства крові в Україні.

Ключові слова: публічне управління, публічне адміністрування, суб'єкти публічного управління та публічного адміністрування, донорство крові, регулярне донорство, сфера охорони здоров'я, зарубіжний досвід.

ПРАКТИКА ПУБЛИЧНОГО УПРАВЛЕНИЯ ДОНОРСТВОМ КРОВИ В ЗАРУБЕЖНЫХ ГОСУДАРСТВАХ: ОПЫТ ДЛЯ УКРАИНЫ

Аннотация. Продемонстрировано результаты исследования относительно целесообразности внедрения в Украине практики публичного управления донорством крови зарубежных государств. Выделено четыре плоскости понимания роли и места публичного управления в донорстве крови: академическая, управленческая, экспертная, профессиональная (на практике работы служб крови). Акцентировано внимание на управленческой составляющей. В украинской науке данная проблематика не исследуется и не выделяется как важная сфера науки публичного управления. В практике публичного управления донорством крови в Украине доминирует организационно-правовой аспект, а формы и методы работы по привлечению доноров и созданию банков крови являются ограниченными и устаревшими. Представлен конкретный опыт публичного управления донорством крови зарубежных государств, а также рассматривается вопрос о субъектах публичного управления, политике государств относительно донорства крови, а также о формах и методах привлечения к добровольному и сознательному донорству крови. Для Украины предложен опыт нескольких государств, который не требует больших финансовых вложений, может основываться на традициях публичного управления Украины и отношении населения к донорству, в частности: ответственность общества; использование современных информационно-коммуникационных средств; привлечение общественных организаций; проведение информационно-пропагандистских кампаний; формирование общественного мнения; создание мобильных центров; формирование и развитие системы стимулирования и благодарности от органов публичного управления; систематизация правовых норм относительно донорства крови и круга доноров, а также расширения возможностей общественных организаций в сфере донорства крови; развитие и повышение активности ассоциаций, клубов и пр. доноров. Роль публичного управления рассматривается с позиций создания всех условий для развития государственно-частного и государственно-общественного партнерства в сфере донорства крови. Указывается на целесообразность изменений содержания государственной политики в сфере донорства крови в Украине.

Ключевые слова: публичное управление, публичное администрирование, субъекты публичного управления и публичного администрирования, донорство крови, регулярное донорство, сфера здравоохранения, зарубежный опыт.

PRACTICE OF PUBLIC MANAGEMENT OF BLOOD DONATION IN FOREIGN STATES: EXPERIENCE FOR UKRAINE

Abstract. This article demonstrates the results of a study on the appropriateness of using the practice of public management of blood donation in foreign

countries for Ukraine. Four layers of understanding the role and place of public management of blood donation were identified as a result of the study: academic, managerial, expert, professional ones (on the level of practice of the blood services work). Emphasis has been made on the managerial component of public management in the sphere under analysis. This problem is not studied and distinguished as important in the Ukrainian public management science. Organizational and legal aspects dominate in the practice of public management of blood donation in Ukraine, and forms and methods of work as to the involvement of donors and establishment of blood banks are limited and outdated. The specific experience of foreign countries in the public management of blood donation is presented in the article. In addition, attention is focused on the subjects of public management and state policy regarding blood donation, as well as on the forms and methods of involvement of voluntary and conscious blood donation. The experience of several states is proposed for Ukraine. Such experience does not need large financial investments and takes into account traditions of Ukrainian public management and the attitude of the population to blood donation, in particular: social responsibility; the use of modern informational and communication tools; involvement of public organizations; conducting informational and propaganda campaigns; formation of public opinion; development of mobile centers; the formation and development of a system of incentives and bonuses from public authorities; systematization of legal norms regarding blood donation and the circle of donors, as well as expansion of potential of NGOs in the field of blood donation; and development and increased activity of associations, clubs and other donors' associations. The role of public management is prospected in the perspective of creating all conditions for the development of public-private and state-public partnerships in the field of blood donation. The emphasis is made on the appropriateness of changes in the content of public policy in the field of blood donation in Ukraine.

Keywords: public management, public administration, subjects of public management and public administration, blood donation, regular donation, sphere of health care, foreign practice.

Постановка проблеми. Сучасні наукові погляди українських вчених галузі публічного управління здебільшого ґрунтуються на зарубіжних наукових концепціях та теоріях щодо клієнт-орієнтованого підходу в побудові взаємодії органів влади з громадянами та надання останнім послуг, зокрема у сфері медицини та збереження життя. Такий підхід дозволяє перейти до нової суспільної моделі

управління з залученням громадян до процесів публічного управління. Останнє впливає на вироблення публічної політики та її реалізацію, зокрема в сфері донорства крові задля збереження життя населення, де публічне управління відіграє вирішальну роль в зміні поглядів на відповідальність за розвиток і формування донорства крові в багатьох державах. Відбуваються зміни в системі публіч-

ного управління донорством крові, зокрема це стосується перенесення відповідальності на недержавні установи, громадські об'єднання, професійні асоціації, федерації тощо. В Україні ситуація відмінна як на рівні організаційно-правових аспектів донорства крові та публічного управління ним, так і на рівні суспільної значущості донорства крові та відповідальності органів влади і населення за його розвиток. Для України цікавим є досвід зарубіжних держав (Ізраїлю, Іспанії, Італії, Канади, Китаю, Непалу, Німеччини, Туреччини, Франції, Чехії, Швеції, — подано за алфавітом) щодо розбудови системи публічного управління донорством крові в аспекті державно-громадянського партнерства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Комплексні дослідження проблем публічного управління донорством крові в українській науці практично відсутні. Є деякі публікації в яких донорство крові розглядається в контексті переліку видів діяльності органів державної влади або законодавчого регулювання цієї діяльності, зокрема: О. Волоченко — моделі організації служби крові [1]; В. Рудіков — забезпечення якості та безпеки донорської крові та її компонентів [2]; Ю. Ю. Дерпак — роль стовідсоткового донорства крові в формуванні регулярного донорства [3], Г. Барміна — централізація служби крові у деяких зарубіжних державах [4], L. Shi, J. Wang, Z. Liu та ін. — управління донорами крові в Китаї [5], L. Sardi, A. Idri, J. Manuel Carrillo de Gea та ін. — застосування транс-теоретичної моделі донорства крові серед дорослих іспанців [6],

У. Нерер — результати моніторингу банку крові в Туреччині [7], S. Özgür, H. Ürek, K. Kösal — думки студентів щодо донорства крові [8] та ін. Публічну складову в процесі становлення та розвитку донорства крові в українській науці складно виокремити, оскільки не існує загального визначення категорії “публічне управління”, що висвітлено у наукових працях І. В. Аль-Аті [9], О. З. Босак [10], Н. Л. Гавкалової [11], К. О. Колеснікової [12], В. М. Мартиненко [13], Л. М. Новак-Каляєвої [14], О. Ю. Оболенського [15] та ін. Публічне управління тлумачиться як: діяльність органів влади; впливи на стан об'єкта публічного управління під яким розуміють громаду і загалом громадянське суспільство; відносини з приводу упорядкування суспільних справ на всіх рівнях державного управління; перехідна ланка від публічного адміністрування до публічного врядування; перехід від функціонального управління до управління суспільним та державним розвитком; процес неієрархічного мережевого управління; спільна діяльність органів місцевого самоуправління та органів державного управління з громадянським суспільством; система громадянського та державного управління; різновид суспільно корисної діяльності. За відсутності чіткого розуміння сутності публічного управління в українській практиці відбувається перенесення досвіду публічного управління зарубіжних держав без врахування власних особливостей розвитку традицій донорства крові.

В Україні відповідальність за донорство крові також несуть ор-

гани влади та органи місцевого самоврядування відповідно до законодавства. Крім того, питання донорства крові знайшли своє відображення у Стратегії розвитку національної системи крові на період до 2022 р. (Розпорядження КМУ від 20.02.2019 р. № 120-р) (далі – Стратегія) [16]. Результати експертних оцінок фахівців ЄС демонструють недостатні зміни і перетворення в сфері донорства крові України. У звіті про виконання угоди про асоціацію між Україною та Європейським союзом у 2017 р. [17] був окремий розділ, присвячений доцільності змін в донорстві крові та системи управління й регулювання цими процесам. У цьому розділі шляхи щодо реформування донорства крові мають декларативний характер. Звіт наступного року (2018) [18] не має окремого розділу про донорство крові. Важливість цієї сфери констатується тільки одним рядком. Проблеми в цій галузі визнані, але результати не демонструються, як видно з цих документів.

В зарубіжних державах донорство крові стало складовою публічної сфери і органи місцевого самоврядування та громадськість несуть за неї відповідальність. У Глобальній стратегії дій щодо стовідсоткового добровільного донорства крові ВООЗ [19] виокремлює велику низку глобальних цілей, які вже запроваджені у багатьох державах у відповідності з традиціями публічного управління та особливостями системи охорони здоров'я але є складними для запровадження в Україні.

Отже, ми вірізняємо чотири площини розуміння ролі і місця публіч-

ного управління в донорстві крові: академічна; управлінська; експертна; фахова (на рівні практики роботи служб крові). У даній статті акцент зроблено на управлінській площині публічного управління донорством крові.

Мета статті – висвітлення результатів дослідження щодо виокремлення найбільш доцільного зарубіжного досвіду для української практики публічного управління донорством крові.

Виклад основного матеріалу. Результати вивчення досвіду кількох зарубіжних держав продемонстрували відмінність підходів і розуміння ролі органів публічного управління та адміністрування в розвитку донорства крові. В першу чергу, ці відмінності стосуються кількості та функцій суб'єктів публічного управління донорством крові, зокрема:

- Італія: Centro Nazionale Sangue (Національний центр крові) відповідає за діяльність служби крові; здійснює науково-технічний контроль за системою донорства в країні; забезпечує освіту медичних працівників в цій сфері; періодично перевіряє їх кваліфікацію та навички; 4 недержавні організації AVIS, FIDAS, FRATRES, CRI займаються донорством крові; регіональні координаційні центри перевіряють, санкціонують і акредитують 21 пункти для переливання крові; громадські лікарні здійснюють збір крові, пропагують донорство на регіональному та національному рівнях;

- Іспанія: Міністерство охорони здоров'я забезпечує координацію та гарантію безпеки крові; комітет з питань охорони здоров'я громадян

допомагає Міністерству охорони здоров'я; Науковий комітет з питань безпеки крові (вносить пропозиції до органів влади з питань безпеки донорської крові та публікує свої власні дослідження, звіти і рекомендації щодо організації цього процесу); 17 регіональних центрів переливання крові самостійно збирають, тестують, транспортують і розподіляють кров необхідну для державних і приватних лікарень в межах регіону; 24 пункти забору крові здійснюють забір крові; відділення трансфузіології при лікарнях здійснюють забір та переливання крові; кровомобілі здійснюють забір крові;

- Польща: Міністерство охорони здоров'я забезпечує координацію та гарантію безпеки крові; Національний центр крові відповідає за координацію фінансування і контроль за донорством в регіональних центрах; 21 Регіональні центри донорства крові, Військовий центр та центр переливання крові Міністерства внутрішніх справ відповідають за забір крові, зберігання, розподіл і т. п.; Інститут гематології та трансфузіології контролює діяльність усіх центрів; відділення трансфузіології при лікарнях безпосередньо здійснює переливання крові;

- Франція: Міністерство охорони здоров'я проводить постійний моніторинг якості крові та безпеки послуг для пацієнтів з боку відповідних державних органів, набір висококваліфікованого персоналу, контроль за роботою кожного пункту для забору крові та їх відповідність міжнародним стандартам; Національна служба крові (EFS) є громадською організацією і відповідає за всю трансфузій-

ну систему на всій території Франції, має монополію на забір, апробацію, підготовку та розповсюдження продуктів крові, має до 1900 закладів по забору крові; Французький інститут крові проводить забір крові, біологічну оцінку зразків, підготовку та розповсюдження зразків крові; 17 регіональних центрів, у тому числі 3 на островах надають медичні послуги, проводять наукові дослідження та пошук медичних працівників, забезпечують якість крові, закуповують обладнання, управляють фінансами тощо; 152 постійні пункти по забору крові здійснюють забір крові; 2750 добровільних недержавних об'єднань, 1900 лікарень та клінік, 91 медичний центр здійснюють збір та переливання крові;

- Німеччина: Служба переливання крові німецького Червоного Хреста (громадська, недержавна, неприбуткова) та Німецька Спілка трансфузіології та імуногематології (DGTI) займаються розвитком трансфузійної медицини та проводять дослідження громадського здоров'я; державні та комунальні установи з питань переливання крові (сім служб переливання крові) та комерційні центри крові здійснюють забір крові, тести на якість і логістику; центри плазмаферезу виконують плазмаферез;

- Ізраїль: Національна Служба Крові Маген Давід Адом (MDA) несе відповідальність за заготівлю, обробку, тестування і розподіл одиниць крові і її компонентів для ізраїльських сил оборони (IDF) та для всіх лікарень країни; станції крові MDA здійснюють забір крові, тест на якість; бладмобілі (мобіль для забору

крові) зупиняються в людних місцях (бізнес центри, торгові центри, військові табори, університети, а також на станціях MDA) та здійснюють забір крові, проводять тест на якість;

- Фінляндія: Фінський Червоний Хрест координує процес закупки і перевірки якості крові у закордонних партнерів; Фінський центр крові виконує адміністративні функції, тестування, контроль якості крові; організує донорство крові, обробляє і транспортує її до лікарень.

На відміну від зарубіжних держав, Україна має свою структуру публічного управління донорством крові, яка є доцільною для держави і демонструє свою дієвість та стійкість протягом багатьох років. Втім, є досвід практичної діяльності зарубіжних держав, який сприяв би залученню нових суб'єктів публічного управління донорством крові та створив би умови для формування нової культури донорства в державі. Так, досвід Німеччини¹ є корисним у деяких аспектах публічного управління, таких як: визнання відповідальності донорів крові та суспільства на рівні законодавства; запровадження високіх технологій, наприклад додаток до смартфонів *Blutspende-App*, який містить всю необхідну інформацію і сповіщає, коли знову донору потрібно дати кров та дає можливість записатись в центр донорства крові, поспілкуватися на форумі з однопідумцями, задати питання лікарю тощо; створення мобільних центрів (автобуси) для забору крові та популяризації донорства; збереження паспорту донора у самого донора.

¹ <https://donor.ua/pages/2036>

Досвід Ізраїлю² є цікавим у певних напрямках державно-громадянського партнерства, зокрема: створення мобільних центрів, які можуть прибувати в маленькі громади, у тому числі у важкодоступні місця; запровадження гематологічного страхування, як засобу заохочення пожертвувачів; інформування та організація давання крові в навчальних закладах, збройних силах тощо. Досвід Італії³ є доцільним в кількох процесах діяльності органів публічного управління, а саме: формування волонтерських об'єднань для популяризації донорства, де можуть проходити службу особи, які за певними причинами не можуть проходити службу в збройних силах та закріплення цього в законодавстві; проведення виховної та освітньої діяльності серед молоді у віці 18–28 років, яка по декілька годин на день, з солідарності, може працювати в волонтерських організаціях і отримувати винагороду (в Італії вони отримують винагороду у 433,80 євро на місяць від управління Національної державної служби).

Досвід Китаю⁴ є вартим для деяких дій органів публічного управління, зокрема: створення всіх необхідних умов для активності донорства та його поширення на всіх рівнях влади; забезпечення безпеки процедури забору крові; розширення кола

² <https://donor.ua/pages/2099>

³ <https://donor.ua/pages/2188>

⁴ <https://www.who.int/mediacentre/news/releases/2008/pr18/ru/> ; <https://www.youtube.com/watch?v=Vfzcyj4wTm4> ; <https://ekd.me/2019/11/v-kitae-donorstvo-krovi-predlozhili-uchityvat-v-socialnom-rejtinge/>; http://www.xinhuanet.com/english/2019-06/10/c_138131289.htm

донорів; розташування спеціальних автобусів на площах і в парках міст, селищ тощо для давання крові; розбудови широкої мережі центрів переливання крові, які можна знайти через он-лайн систему; формування розуміння донорства як пожертви заради життя інших людей; створення системи стимулювання донорів і вдячності їм від органів місцевої влади; створення системи “кредиту крові” для донорів та їх родичів. Досвід Непалу⁵ є слушним для деяких напрямів діяльності органів публічного управління, зокрема: формування мобільних бригад зі збору крові; проведення пропагандистських заходів щодо безоплатного донорства; створення асоціацій донорів та клубів донорів. Досвід Франції⁶ є цікавим в аспекті діяльності національної служби здоров'я як суб'єкта публічного управління, яка підпорядковується Міністерству охорони здоров'я.

Досвід Канади⁷ є доречним в площині формування громадської думки

щодо донорства, зокрема: розвиток донорства для науково-дослідних проектів; розроблення особливих почестей для донорів-початківців; створення системи наклеювання для донорів у відповідності з кількістю донорів з цифрами: “1” (новачок), “3”, “10”, “15”, “20”; формування відсутності будь-яких заохочувальних заходів, окрім значків і листів подяки. Досвід Великобританії⁸ є придатним при виробленні правових норм щодо заборони здавати кров тим, хто побував у деяких країнах за межами держави протягом останніх шести місяців. Досвід Іспанії⁹ є сприятливим для деяких дій органів публічного управління, зокрема: створення федерацій донорів крові; організація співпраці федерацій, асоціацій донорів з центрами крові, лікарнями та центрами трансфузіології країни; використання SMS-оповіщення донорів; проведення донорських марафонів, які підтримують органи влади, місцеве співтовариство, громадські організації для поповнення банку крові.

Досвід Туреччини¹⁰ є корисним в контексті інформаційної та про-

⁵ <http://www.nrcs.org/program/blood-services> ; <https://www.ifrc.org/what-we-do/health/blood-services/world-blood-donor-day/nepal-give-blood-save-lives-62510/>; <https://kathmandupost.com/health/2019/05/01/kathmandus-blood-banks-are-running-out-of-blood> ; https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/7F8F28FAFA08C0694925762000AFC1D-Full_Report.pdf

⁶ <https://donor.ua/pages/2193>

⁷ <https://www.blood.ca/en>; <https://www.canada.ca/en/health-canada/news/2019/06/message-from-the-minister-of-health--world-blood-donor-day.html> ; <http://www.sportscardiologybc.org/donating-blood-in-canada-a-civil-duty/> ; <https://www.straight.com/life/1265936/canadian-blood-services-calls-people-give-blood-number-donors-drop-summer>

⁸ <https://donor.ua/pages/2168>

⁹ <https://europeanbloodalliance.eu/country/spain/> ; <https://www.euroweeklynews.com/2018/11/22/donating-blood-in-spain/#.XnJXD9SLSt8> ; <https://www.shbarcelona.com/blog/en/donating-blood-barcelona/> ; <https://www.citizensadvice.org/es/faq/can-i-donate-blood-in-spain/> ; http://evangelicalfocus.com/cities/2787/Spanish_Red_Cross_thanks_evangelicals_for_their_blood_donation_in_the_500_anniversary_of_Reformation

¹⁰ <http://www.euro.who.int/en/health-topics/Health-systems/blood-safety/archive/turkey/country-profile-blood-services-in-turkey> ; <https://www.wyg.com/projects/recruitment-of-future-blood-donors>

пагандистської діяльності органів публічного управління, зокрема: проведення кампаній по залученню донорів; використання патріотичних гасел “я даю кров для своєї країни” на автобусах мобільних центрів для забору крові; створення зручного режиму роботи пунктів (відкриті як по буднях, так і у вихідні дні з 9:00 до 19:00 або 20.00); стимулювання донорів медалями за певну кількість по жертвувань. Досвід Чехії¹¹ є цікавим для деяких операцій органів публічного управління, зокрема: вироблення процедур і правил для іноземних громадян, які можуть стати донорами крові за умов наявності державного страхування та статусу постійного проживання; відсутності будь-яких готівкових платежів для донорів; вироблення системи нагород (для тих, хто прийшов давати кров в перший раз — знак “краплина крові”; для донорів, які пожертвували свою кров 10 разів — бронзова медаль, 20 разів — срібло, 40 — золота медаль; донори, які жертвують кров 80, 120 і 160 разів нагороджуються іншим знаком і такі нагороди є рідкісними та даються на державному рівні).

Досвід Швеції¹² є привабливим в аспекті організаційної діяльності ор-

ганів публічного управління, а саме: запровадження роботи мобільних лабораторій-автобусів; проведення суспільних акцій разом з великими бізнес-центрами; формування відповідальності донора за те, щоб кров була не інфікована/заражена; надси- лання повідомлень донору (SMS) на мобільний телефон про використан- ня його крові (це означає, що кров фактично врятувала чиесь життя) та вдячності йому. Досвід Японії¹³ є слухним для певних процесів в ді- яльності органів публічного управ- ління, таких як: створення умов для забору крові в різних структурах (Червоний Хрест, центри переливан- ня крові, в невеликих офісах, а та- кож в мобільних автобусах, які часто можна знайти на вокзалах і в багато- людних районах); інформування про термінову необхідність певної групи крові; введення пойнт-карти окрім карти донора (при накопиченні необ- хідної кількості пойнтів донор отри- мує пам’ятний подарунок).

Висновки з даного досліджен- ня і перспективи подальших роз- відок у даному напрямі. Практика публічного управління донорством крові в зарубіжних державах і в

¹¹ <https://www.uhkt.cz/blood-donors>; <https://www.vfn.cz/en/pacienti/kliniky-ustavy/fakultni-transfuzni-oddeleni/informace-pro-darce-krve/> ; <https://blog.foreigners.cz/blood-donation-in-brno/> ; <http://www.euro.who.int/en/countries/czechia/news/news/2014/07/world-blood-donor-day-in-the-czech-republic>

¹² <http://www.euro.who.int/en/countries/sweden/news/news/2016/06/blood-connects-us-all-blood-donation-text-message-service-in-sweden> ; <https://www.iflscience.com/health-and-medicine/blood-donors->

[sweden-get-text-when-ever-their-blood-flows-another-human/](https://www.get-text-when-ever-their-blood-flows-another-human/) ; <https://geblod.nu/app/uploads/2019/09/blood-donation-in-sweden-engelska-1.pdf>

¹³ <http://www.jrc.or.jp/english/activity/blood/> ; <https://www.nippon.com/en/features/h00215/tech-helps-maintain-japan%E2%80%99s-blood-supply-as-young-donors-drop.html> ; <https://www.statista.com/statistics/1081487/japan-number-blood-donors/> ; <https://jp-guide.co/how-to-donate-blood-in-japan/>; <https://www3.nhk.or.jp/nhkworld/en/tv/72hours/20191217/4026126/>

Україні багато в чому подібна. Втім, є відмінності в розумінні можливостей державно-приватного і державно-громадянського партнерства в донорстві крові. Для України є доцільним досвід, запровадження якого дасть можливість розширювати кола донорів. У цьому аспекті варто залучати громадянське суспільство та його інститути. У деяких державах громадські об'єднання приймають активну участь в процесах розвитку донорства крові. Вони роблять багато процедур безкоштовно, але продають свій продукт та послуги лікарням та державі. Для України такий досвід є цікавим але його запровадження потребує багато часу. Швидше можна запровадити досвід зарубіжних держав, який стосується організаційних аспектів діяльності органів публічного управління, а саме: мобільні лабораторії; системи стимулювання та мотивування; створення умов для донорів тощо. Однак, нерозвиненість державно-приватного партнерства і повна відсутність державно-громадянського партнерства у цій сфері гальмує прогресивні зміни в сфері донорства крові. Україна має загальнодержавну політику щодо донорства крові, але відсутня політика щодо запровадження інновацій в цій сфері. Подальші розвідки будуть стосуватись вивчення ролі громадських об'єднань в процесі публічного управління донорством крові.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Волоченко О.* Служба крові України: порівнюємо зі світовими моделями [Електронний ресурс] // Юридична

газета online: Всеукраїнське щотижневне професійне юридичне видання. Електрон. дані 2 травня, 2018 р. Режим доступу: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/sluzhba-krovi-ukrayini-porivnyuemozi-svitovimi-modelyami.html> (назва з екрана).

2. *Рудіков В.* Безпека та доступність крові і публічні закупівлі у сфері охорони здоров'я — реалії та виклики реформ [Електронний ресурс] // Аптека (спеціалізоване електронна газета для фахівців охорони здоров'я). Електрон. дані. 23 січня 2017 р. № 2 (1073). Режим доступу: <https://www.apteka.ua/article/398725> (назва з екрана).
3. *Дерпак Ю. Ю.* Патолофізіологічне обґрунтування безпечності донацій за даними комплексних клініко-лабораторних, морфологічних, біохімічних та біофізичних досліджень крові донорів : автореф. дис. ... д-ра мед. наук : спец. 14.01.31 "Гематологія та трансфузіологія" / Дерпак Юрій Юрійович; Держ. установа "Нац. мед. акад. післядипломної освіти ім. П. Л. Шупика". Київ, 2017. 40 с.
4. *Барміна Г.* Служба крові: чи готова Україна перейняти європейський досвід [Електронний ресурс] // Аптека (спеціалізоване електронна газета для фахівців охорони здоров'я). Електрон. дані. 31 серпня 2015 р. № 33 (1004). Режим доступу: <https://www.apteka.ua/article/342438> (назва з екрана).
5. Blood Donor Management in China / [L. Shi, J. Wang, Z. Liu, L. Stevens, A. Sadler, P. Ness, H. Shan] [Електронний ресурс] // Transfus Med Hemother. Електрон. дані. 2014 Jul; 41(4): 273–282. Published online 2014 Jul 4. DOI: 10.1159/000365425. Режим доступу: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4164075/> (назва з екрана).

6. Applying trans-theoretical model for blood donation among Spanish adults: a cross-sectional study / [L. Sardi, A. Idri, J. M. Carrillo de Gea, Á. Toval, J. L. Fernández-Alemán] [Електронний ресурс] // BMC Public Health. Електрон. дані. Vol. 19, Article number: 1724 (2019). Режим доступу: <https://bmcpublikealth.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12889-019-8046-9> (назва з екрана).
7. *Heper Y.* Results from the blood bank screening in turkey [Електронний ресурс]. Електрон. дані. Uludag University Faculty of Medicine Department of Infectious Diseases and Clinical Microbiology University Hospital Blood Bank. Режим доступу: http://www.vhpb.org/files/html/Meetings_and_publications/Presentations/ISTS43.pdf (назва з екрана).
8. *Özgür S.* Turkish University Students' Opinions towards Blood Donation [Електронний ресурс] / Özgür S., Ürek H., Kösal K. // Universal Journal of Educational Research. Електрон. дані. 2018. 6(5): 897–908. DOI: 10.13189/ujer.2018.060511. Режим доступу: <http://www.hrpub.org/download/20180430/UJER11-19511201.pdf> (назва з екрана).
9. *Аль-Атті І. В.* Публічне управління: сутність і визначення [Електронний ресурс] // Аспекти публічного управління. Електрон. дані. 2018. № 8. Т. 6. Режим доступу: <https://aspects.org.ua/index.php/journal/article/download/433/428/> (назва з екрана).
10. *Босак О. З.* Становлення та розвиток системи публічного управління в Україні // Реформа публічного управління в Україні: виклики, стратегії, майбутнє : [монографія] / Нац. акад. держ. упр. при Президенті України ; відп. ред. І. А. Грицьак. Київ : К.І.С., 2009. 240 с.
11. *Гавкалова Н. Л.* Публічне управління: методологічний аспект // Матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю “Публічне управління: шляхи розвитку”, (Київ, 26 листоп. 2014 р.) : у 2 т. / [за наук. ред. Ю. В. Ковбасюка, С. А. Романюка, О. Ю. Оболенського]. Київ : НАДУ, 2014. Т. 1. С. 16–18.
12. *Колесникова К. О.* Співвідношення державного управління та публічного адміністрування у процесі суспільної трансформації [Електронний ресурс] // Публічне управління: теорія та практика. Електрон. дані. 2013. Вип. 3. С. 41–45. Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pubupr_2013_3_8.](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pubupr_2013_3_8;); http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILEA=&2_S21STR=Pubupr_2013_3_8 (назва з екрана).
13. *Мартиненко В. М.* Публічне управління: проблеми і методологічні засади становлення та розвитку в Україні // Матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю “Публічне управління: шляхи розвитку”, (Київ, 26 листоп. 2014 р.) : у 2 т. / [за наук. ред. Ю. В. Ковбасюка, С. А. Романюка, О. Ю. Оболенського]. Київ : НАДУ, 2014. Т. 1. С. 24–25.
14. *Новак-Калюєва Л. М.* Публічне управління // Публічне управління: термінол. слов. / [уклад. : В. С. Куйбіда, М. М. Білинська, О. М. Петроє та ін. ; за заг. ред. В. С. Куйбіди, М. М. Білинської, О. М. Петроє. Київ : НАДУ, 2018. С. 144.
15. *Оболенський О. Ю.* Публічне управління: цивілізаційний тренд, наукова теорія і напрям освіти // Матеріали наук.-практ. конф. за міжнар.

- участю “Публічне управління: шляхи розвитку”, (Київ, 26 листоп. 2014 р.) : у 2 т. / [за наук. ред. Ю. В. Ковбасюка, С. А. Романюка, О. Ю. Оболенського]. Київ : НАДУ, 2014. Т. 1. С. 3–10. (назва з екрана).
16. Про схвалення Стратегії розвитку національної системи крові на період до 2022 року та затвердження плану заходів щодо її реалізації [Електронний ресурс] : [правовий акт]. Електрон. дані. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 лютого 2019 № 120-р. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/120-2019-%D1%80> (назва з екрана).
  17. Донорство : Громадське здоров'я [Електронний ресурс] // Звіт про виконання угоди про асоціацію між Україною та Європейським союзом у 2017 році. Електрон. дані. Київ, 2018. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files/pro-vikonannya-ugodi-pro-asotsiatsiyu-mizh-ukrainoyu-ta-evropeyskim-soyuzom-za-2017-rik.pdf> (назва з екрана).
  18. Громадське здоров'я [Електронний ресурс] // Звіт про виконання угоди про асоціацію між Україною та Європейським союзом у 2018 році. Електрон. дані. Київ, 2019. Режим доступу: <https://eu-ua.org/sites/default/files/inline/files/association-agreement-implementation-report-2018.pdf> (назва з екрана).
  19. Всесвітня організація охорони здоров'я : До стовідсоткового добровільного донорства крові : Глобальна стратегія дій [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.who.int/publications/list/9789241599696/ru/>; <https://www.who.int/bloodsafety/publications/d173.pdf?ua=1> (назва з екрана).

REFERENCES

1. Volochenko O. (2018). Sluzhba krovi Ukrainy: porivniuiemo zi svitovymi modeliamy [Ukraine's Blood Service: Compared to Worldwide Models]. *Yurydychna hazeta online: Vseukrainske shchotyzhneve profesiine yurydychne vydannia – Law Gazette Online: All-Ukrainian weekly professional legal publication – 2 travnia, 2018 r. – May 2, 2018*. Retrieved from <http://yur-gazeta.com/publications/practice/in-she/sluzhba-krovi-ukrayini-porivnyuemo-zi-svitovimi-modelyami.html> [in Ukrainian].
2. Rudicov B. (2017). Bezpeka ta dostupnist krovi i publichni zakupivli u sferi okhorony zdorov'ia – realii ta vyklyky reform [Blood security and accessibility and public procurement – the realities and challenges of reform]. *Apteka (spetsializovane elektronna hazeta dlia fakhivtsiv okhorony zdorov'ia) – Pharmacy (specialized e-newspaper for healthcare professionals) – 23 sichnia 2017 r. – January 23, 2017 – 2 (1073)*. Retrieved from <https://www.apteka.ua/article/398725> [in Ukrainian].
3. Derpak Yu. Yu. (2017). Patofiziologichne obgruntuvannia bezpechnosti donatsii za danymy kompleksnykh kliniko-laboratornykh, morfolohichnykh, biokhimichnykh ta biofizychnykh doslidzhen krovi donoriv [Pathophysiological substantiation of safety of donations according to complex clinical-laboratory, morphological, biochemical and biophysical studies of donor blood]. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
4. Barmina H. (2015). Cluzhba krovi: chy hotova Ukraina pereiniaty yevropeysky dosvid [Blood service: is Ukraine ready to take on the European experience?]. *Apteka (spetsializovane elektronna hazeta dlia fakhivtsiv okhorony*

- zdorov'ia) – Pharmacy (specialized e-newspaper for healthcare professionals) – 31 serpnia 2015 r. – August 31, 2015 – 33 (1004). Retrieved from <https://www.apteka.ua/article/342438> [in Ukrainian].
5. Shi L., Wang J., Liu Z., Stevens L., Sadler A. & Ness P. et al. (2014). *Blood Donor Management in China. Transfus Med Hemother*, 41(4), 273–282. Published online 2014 Jul 4. DOI: 10.1159/000365425. Retrieved from <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4164075/> [in English].
  6. Sardi L., Idri A., de Gea J. M. C., Tóval Á. & Fernández-Alemán, J. L. (2019). Applying trans-theoretical model for blood donation among Spanish adults: a cross-sectional study. *BMC Public Health*, Vol. 19, Article number: 1724 (2019). Retrieved from <https://bmcpubhealth.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12889-019-8046-9> [in English].
  7. Heper Y. (n.d.). Results from the blood bank screening in turkey. *Uludag University Faculty of Medicine Department of Infectious Diseases and Clinical Microbiology University Hospital Blood Bank*. Retrieved from http://www.vhpb.org/files/html/Meetings_and_publications/Presentations/ISTS43.pdf [in English].
  8. Özgür S., Ürek H. & Kösal K. (2018). Turkish University Students' Opinions towards Blood Donation. *Universal Journal of Educational Research*, 6(5). DOI: 10.13189/ujer.2018.060511. Retrieved from <http://www.hrpub.org/download/20180430/UJER11-19511201.pdf> [in English].
  9. Al-Atti I. V. (2018). Publichne upravlinnia: sutnist i vyznachennia [Public Management: Essence and Definition]. *Aspekty publichnohopravlinnia – Public Administration Aspects*, Vol. 6, 8. Retrieved from <https://aspects.org.ua/index.php/journal/article/download/433/428/> [in Ukrainian].
  10. Bosak O. Z. (2009). Stanovlennia ta rozvytok systemy publichnoho upravlinnia v Ukraini [Formation and development of public administration in Ukraine]. *Reforma publichnoho upravlinnia v Ukraini: vyklyky, stratehii, maibutnie – Public Administration Reform in Ukraine: Challenges, Strategies, Future*. I. A. Hrytsiak (Ed.); Nats. akad. derzh. upr. pry Prezydentovi Ukrainy. Kyiv: K.I.C. [in Ukrainian].
  11. Havkalova N. L. (2014). Publichne upravlinnia: metodolohichniy aspekt [Public administration: a methodological aspect]. *Proceedings from Public administration: ways of development '14: Naukovo-praktychna konferentsiia za mizhnarodnoiu uchastiu (26 lystopada 2014 roku) – Scientific Conference on International Participation (p. 16–18)*, Vol. 1. Kyiv: NADU [in Ukrainian].
  12. Kolesnykova K. O. (2013). Spivvidnoshennia derzhavnogo upravlinnia ta publichnoho administruvannia u protsesi suspilnoi transformatsii [The relationship between public administration and public administration in the process of social transformation]. *Publichne upravlinnia: teoriia ta praktyka – Public administration: theory and practice*, Vol. 2, 3, 41–45. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pubupr_2013_3_8; http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILLA=&S21STR=Pubupr_2013_3_8 [in Ukrainian].
  13. Martynenko V. M. (2014). Publichne upravlinnia: problemy i metodolohichni zasady stanovlennia ta rozvytku v Ukraini [Public administration:

- problems and methodological principles of formation and development in Ukraine]. *Proceedings from Public administration: ways of development '14: Naukovo-praktychna konferentsiia za mizhnarodnoiu uchastiu (26 lystopada 2014 roku) – Scientific Conference on International Participation (p. 24–25), Vol. 1.* Kyiv: NADU [in Ukrainian].
14. Novak-Kaliaieva L. M. (2018). Publichne upravlinnia [Public administration]. *Publichne upravlinnia: terminolohichni slovnyk – Publichne upravlinnia: terminolohichni slovnyk.* V. S. Kuibida, M. M. Bilynska (Ed.); Kyiv: NADU (p. 144). [in Ukrainian].
  15. Obolenskyi O. Yu. (2014). Publichne upravlinnia: tsyvilizatsiinyi trend, naukova teoriia i napriam osvity [Public administration: civilization trend, scientific theory and direction of education]. *Proceedings from Public administration: ways of development '14: Naukovo-praktychna konferentsiia za mizhnarodnoiu uchastiu (26 lystopada 2014 roku) – Scientific Conference on International Participation (p. 3–10), Vol. 1.* Kyiv: NADU [in Ukrainian].
  16. Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 20 liutoho 2019 № 120-r. “Pro skhvalennia Stratehii rozvytku natsionalnoi systemy krovi na period do 2022 roku ta zatverdzhennia planu zakhodiv shchodo yii realizatsii” [Ordinance of the Cabinet of Ministers of Ukraine of February 20, 2019 № 120-p. “On approval of the Strategy for the development of the national blood system for the period until 2022 and approval of the plan of measures for its implementation”] (2019, February 20). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/120-2019-%D1%80> [in Ukrainian].
  17. Donorstvo : Hromadske zdorov'ia [Donation: Public health] (2018). *Zvit pro vykonannia uhody pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu ta Yevropeiskym soiuzom u 2017 rotsi – Report on the implementation of the Association Agreement between Ukraine and the European Union in 2017.* Kyiv. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files/pro-vikonannya-ugodi-pro-asotsiatsiyu-mizh-ukrainoyu-ta-evropeyskim-soyuzom-za-2017-rik.pdf> [in Ukrainian].
  18. Hromadske zdorov'ia [Public health] (2019). *Zvit pro vykonannia uhody pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu ta Yevropeiskym soiuzom u 2018 rotsi – Report on the implementation of the Association Agreement between Ukraine and the European Union in 2018.* Kyiv. Retrieved from <https://eu-ua.org/sites/default/files/inline/files/association-agreement-implementation-report-2018.pdf> [in Ukrainian].
  19. Vsesvitnia orhanizatsiia okhorony zdorovia : Do stovidsotkovoho dobrovilnogo donorstva krovi : Hlobalna stratehiia dii [World Health Organization: Towards 100 % Voluntary Blood Donation: A Global Strategy for Action] (n.d.). *www.who.int.* Retrieved from <https://www.who.int/publications/list/9789241599696/ru/>; <https://www.who.int/bloodsafety/publications/d173.pdf?ua=1> [in English].